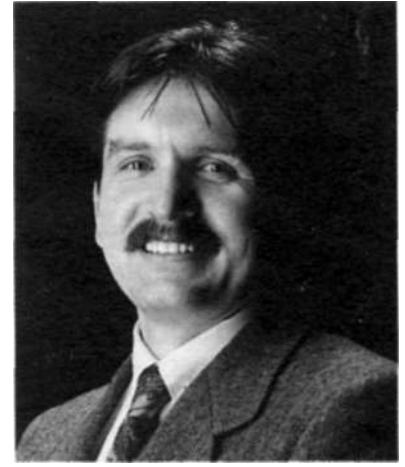

AYIN KONUĞU

SADRETTİN ALPAN'LA SÖYLEŞTİK.

Bültenimizin bu sayısından itibaren "AYIN KONUĞU" diye yeni bir köşe yer alacaktır. Bu köşede madenciliğimizin gelişiminde görev ve sorumluluk almış, yaptıklarıyla iz bırakmış değerli meslektaşlarımızla yapacağımız söyleşilere yer vereceğiz. "AYIN KONUĞU" köşesinin ilk konuğu bugünkü MTA'nın

tıldım. Benimle birlikte yaklaşık 2000 öğrenci bu imtihana katılmıştı. Bir kaç gün sonra imtihan neticeleri açıklandı. Benim de aralarında bulunduğum 10 kişiye siz maden mühendisi olacaksınız dediler. Biz imtihanı kazanan ilk on kişinin, niye maden mühendisi yapılacağını araştırıyorduk, meğer imtihanı yapan MTA imtihanı kazanan ilk 10 kişinin maden mühendisi olmasını istemiş. Böylece maden mühendisliği tahsili yap-

tirince, memleketime nasıl hizmet edebilirim düşüncesi içerisinde, tahsil hayatım boyunca sorulan imtihan sorularını, ders notlarını, mineral ve taş örneklerini ve dünyada en hızlı delik delecak matkapla ilgili elde ettiğim bütün bilgileri valizime koyup ülkeme döndüm. Bir tek niyetim vardı; memleketimde birilerini yetiştireyim ve memleketime borcumu ödeyeyim.

a Size ABD Maden Mühendisleri Odası'nın başarı ödülünü kazandıran doktora tezinizden biraz bahsedebilir misiniz?

Benim doktora tezim sondaj matkapları üzerine idi. Dünya'nın en hızlı dönen matkabını ürettim. Benim çalışmalarımı Amerikalılar da yakından takip ediyorlardı. Diğer üniversiteler benim bulunduğum üniversiteye adamlarını gönderiyorlar ve benim yürüttüğüm çalışmalar hakkında bilgi edinmeye çalışıyorlardı. Benim çalışmalarım da elde ettiğim neticeler yayınlanınca, Amerika Maden Mühendisleri Odası 1950 yılında "Victor Price" ödülüne benim çalışmamı layık görmüştü. Bu arada İngiltere'de diş hekimliğindeki profesörler benim yanıma gelip biz dışı delerken ağrı oluyor, delme işi uzun sürdüğü için sinirler etkileniyor ve hasta ağrı çekiyor, bize diş ağrısız delebileceğimiz bir matkap yapımı için yardım edermisiniz dediler. Hay hay dedim ve onlara kesme açılarını değiştirmelerini, ortasından su vermelerini söyledim. Bir müddet sonra yine geldiler ve benim tavsiyelerimi uyguladıktan sonra bir başarı sağ-

kurucusu olan ve 1960-1978 yılları arasında MTA Genel Direktörlüğü görevinde bulunan Sayın Doç.Dr.Sadrettin ALPAN'la arkadaşımız Hakan Muhterem KÖSE ve Oda Başkanımız Asım KUTLUATA'nın birlikte yaptıkları söyleşiyi yayınlıyoruz.

Bu söyleşinin, Sayın Sadrettin ALPAN'ın samimi ve içten açıklamalarıyla madenciliğimizin bir dönemine ışık tutar bir belgesel niteliği olduğuna inanıyoruz. Bir başka söyleşide buluşmak dileğiyle sizi Sayın Alpan'la yaptığımız söyleşi ile baş başa bırakıyoruz.

D Sayın Alpan niçin maden mühendisi oldunuz?

1942 yılında Teknik Üniversite'de yapılan bir imtihana ka-

mak üzere İngiltere'ye gittim, imtihanı kazandığım andan itibaren "Ben memleketime maden mühendisi olarak acaba nasıl hizmet edebilirim?" diye düşünmeye başladım. Dedim ki; bugün memleketim beni okutuyor, ben de ileride başka elemanlar yetiştirir ve memleketime öyle hizmet veririm. Bu düşünce içinde işe başladım. 1948 yılında Birmingham Üniversitesi'nden şeref mezunu diplomasıyla mezun oldum. Doktora çalışmam dünyanın en hızlı dönen matkabını üretmeye yönelikti. Çalışmalarım esnasında sondajda en hızlı deliği delecak matkabı kastedtim. 1950 Yılında ABD Maden Mühendisleri Odası bu başarımdan dolayı bana ABD Maden Mühendisleri Odası'nın "Victor Price" ödülünü verdi. Benim MIT'de çalışmam için teklifte bulundu. Çalışmalarımı sürekli takip ettiler. İngiltere'de doktoramı bi-

ladıklarını, ama tam istedikleri gibi bir matkabı henüz yapamadıklarını onun için kendilerine biraz daha tavsiyelerde bulunmamı istediler. Onlara yeni tavsiyelerde bulundum. Bir ay sonra da İngiltere'deki çalışmalarım bittiği için Türkiye'ye döndüm, Ben Türkiye'ye döndükten bir ay sonra tesadüfen Hürriyet Gazetesi'nde bir haber gözüme ilişti; "Nihayet dışı ağrısız delen bir dış matkabını bir İngiliz Profesör keşfetti" diye yazıyordu. Halbuki dışılıkta uygulanmaya başlayan o matkabın keşfedilmesinde benim çok büyük katkılarımla olmuştu.

O Sayın Alpan, Türkiye'ye ne zaman döndünüz ve madencilik nasıl başladınız?

1951 yılının Ağustos ayında memlekete döndüm. Döner dönmez MTA' da göreve başladım. Beni Muğla-Üçköprü'ye gönderdiler. Orada krom etüdü yapıyordu. Üçköprü'ye gittim. Baktim işçiler ellerinde balyoz, çelik bir çubuğun üzerine vuruyorlar. "Ne yapıyorsunuz?" dedim. "Delik delmeye çalışıyoruz" dediler. Dünyanın en hızlı matkabını keşfetmiş birisi olarak memleketimizde o günkü şartlarda ne kadar iptidai yöntemlerle çalışılmakta olduğunu gördüm. Ve kendi kendime, "bu durumu değiştirmek lazım" dedim. MTA'nın teknolojik olarak geliştirilmesinin şart olduğunu düşündüm. Bunu orada kafama koydum. Bana bir imkan tanırırsa, MTA'yı teknolojik yönden geliştirmeye karar verdim.

İngiltere'de doktora çalışmamı yaparken memlekete dönünce ilk yapacağım işin eleman yetiştirmek olacağını kafama koymuştum. Şimdi ikinci iş olarak da MTA'nın teknolojik olarak gelişmesini sağlamak hedefim olmuştu,

Üçköprü'de krom varsa bulacağım diye işe başladım. Mart-Kasım arasında dağdan aşağıya hiç inmeden dokuz ay işçilerle birlikte kampta çalıştım ve krom rezervini tespit ettim, Merkeze ben işimi bitirdim, kampı kapatacağım diye yazı yazdım. Ama merkezden hiç bir haber gelmedi. Daha sonra bana "Sen şaka mı ediyorsun,

orada kaç senedir çalışılıyor bir şey bulunamadı. Sen dokuz ayda ben kromu buldum, rezervini tespit ettim, kampı kapatıyorum diyorsun" diye sitemde butundular. Ben bunun üzerine bir yazı daha yazdım ve "ister gelirsiniz, ister gelmezsiniz ben işleri bitirdim. Kampı kapatıyorum" dedim. Bunun üzerine Hulusi BARUTÇU Bey geldi. Baktı ki hakikaten krom bulunmuş, rezervi de tespit edilmiş bana teşekkür etti, kampı kapattık ve sahayı da ETİBANK'a devrettik.

Gece gündüz işçilerle beraber dağın başında çalışırken birşey daha öğrendim. Baktim işler yavaş gidiyor. "Eğer yaptığımız programı şu sürede bitirsek, yevmiyelerinize günlük bir lira zam yapacağım" dedim. Benim bu teklifim işçileri o kadar çok memnun etmişti ki, o bir lirayı kazanabilmek için çok disiplinli ve fedakarca çalışıyorlardı. Bu olay bana bir şey daha öğretti: Eğer benim elime bir imkan verilirse üçüncü hedefim de çalışanların sosyal seviyelerini yükseltmek olacak diye kafama koydum.

O Sayın Alpan MTA'ya ne zaman genel direktör oldunuz? İlk hedefinizi gerçekleştirendiniz mi?

1960 yılında MTA'ya Genel Direktör oldum, O zaman MTA çok küçük bir kuruluştur. 300-400 elemanı vardı, Çalışanların büyük çoğunluğu yabancı jeologlar ve mühendislerdi.

Yabancıların yerini alabilecek Türk jeologlar ve mühendisler yoktu. Kafamdaki ilk hedefimi gerçekleştirmek için harekete geçtim. Eleman yetiştirip yabancıların yerine Türk elemanları işe alacaktım,

Teknik Üniversite'de ilk Türk hoca olarak ders verdim,

O sıralar büyük bir eleman sıkıntısı vardı. İstanbul Üniversitesi'nde Jeoloji Mühendisliği eğitimi verilirdi, 1954'te İTÜ'de Maden Mühendisliği eğitimi başlatıldı.

Maden mühendisi çok az, jeolog çok az, topoğraf yok, sondör yoktu. Bunun üzerine, MTA'da topoğraf ve sondör yetiştirmeye karar verdik. İlk hocalıklarını da ben yaptım. Kısa sürede arazide kullanabileceğimiz topoğraf ve

sondörleri yetiştirdik. Kendilerine sertifikalarını verip MTA'da işe başlattık.

İTÜ'den mezun olan eleman sayısı azdı, memleketin çok sayıda maden mühendisine ve jeologa ihtiyacı vardı. Bunun üzerine ODTÜ'de bir maden mühendisliği bölümü açalım dedik. Melih TOKAY'la istişare komitesinde çalıştık, ikimiz de Müttevelli Heyeti üyesi idik. Ben Müttevelli Heyeti'nde "Dünya değişiyor. Teknik gelişmeleri takip edebilecek lisan bilen elemanlara ihtiyaç var, bunun için ODTÜ'de Maden Mühendisliği Bölümü açalım" dedim. 1960 yılında ODTÜ'de madencilik eğitimine başlandı. Daha sonra 1968'de Hacettepe Üniversitesi bünyesinde Maden Mühendisliği Bölümünü kurduk. Hocalarını MTA olarak biz verdik. Hatta Beytepe Kampusu binalarının yapımı için projelerine bile yardım ettik. Hacettepe'de Maden Mühendisliği Bölümü'nde ilk dersi ben verdim. Benimle birlikte MTA elemanlarından Sayın Avni YAZAN ve Sayın Ali AKAR Hacettepe'de öğrencilere ders verdi. Arkasından Sayın Mustafa ULUÖZ ve Yusuf VARDAR beni İzmir'e davet ettiler.

"Biz İzmir'de maden ve jeoloji bölümü açmak istiyoruz, bize yardımcı olur musunuz?" dediler. Ben kafamdaki eleman yetiştirme fikrinin hayata geçirilmesi çerçevesinde onlara da olumlu cevap verdim, Benden eleman istediler, Sayın Erol İZDAR, ve Sayın Yavuz AYTEKİN Ege Üniversitesinde Jeoloji ve Maden Mühendisliği bölümlerinin kuruluşlarında görev aldılar, 1975 yılından sonra artık yeni bölümlerin açılmasına gerek kalmadığını düşündüm. Nitekim 1975'te Eskişehir'den geldiler ve yeni bir maden mühendisliği bölümünün açılması için benden yardım istediler ama ben, yeni bir bölüm açılmasına karşı çıktım. "Artık yeni jeoloji ve maden mühendisliği bölümleri açılmasın" dedim. Çünkü madencilikte eleman yetiştirme ihtiyacı kalmamıştı, o nedenle yeni bölüm açmak isteyenlere karşı çıktım.

O Türkiye'de sanayinin gelişmesinde MTA'nın ne gibi katkıları oldu?

MTA'nın memleketimize pek çok faydalı hizmetleri olmuştur. Ereğli Demir Çelik Fabrikası, Iskenderun Demir Çelik, Seramik ve Çimento Sanayisinin kurulup geliştirilmesinde bakır, kurşun, çinko ve daha bir çok sanayinin kurulup geliştirilmesinde, MTA'nın çok büyük hizmetleri olmuştur, Türkiye'de ilk petrolü arayıp bulan, yine MTA olmuştur.

1960 ihtilalinden sonra Sayın Şahap KOCATOPÇU bakan oldu. O sırada Ereğli Demir Çelik Projesi gündemde. Ama, bu projenin nasıl gerçekleştirileceği hakkında endişeler yaşıyordu. Şahap Bey "Türkiye'de demir rezervi yok, bu demir çelik sanayi nasi kurulacak" diye soruyordu.

Bir gün Ereğli'yi kuracak olan Coopers şirketinden bir telgraf gelmiş. "Türkiye'deki demir rezervleri konusunda herhangi bir çalışmanız var mı?" diye soruyorlardı,

Bakanlığa gönderilen telgrafı istettim ve Coopers şirketine bir cevap yazdım. "Türkiye'de demir rezervleri vardır. MTA'nın en büyük projesi demir arama projesidir. MTA arama projelerini başlatmıştır. Türkiye'deki bütün demir rezervleri aranacak ve en kısa zamanda tesbit edilecektir. Bu konuda hiçbir endişeye gerek yoktur" diye bir telgraf çektim. Coopers şirketinden bana bir teşekkür mesajı geldi. Daha sonra Ereğli Demir Çelik Sanayinin kurulmasına karar verildi. Dört sene sonra da Ereğli kuruldu. Ne yazık ki, açılışına MTA'yı davet etmeyi unuttuğular. İşte altyapı yapan kuruluşların hizmetleri zaman içinde unutulmuş olsa da, böyle bir fabrikanın kurulmasına yaptığımız katkıdan dolayı MTA olarak her zaman gurur duyduk.

Bu memlekette nasıl bir demir çelik sanayi kurulmuşsa yine devletin öncülüğünde cam, çimento, seramik, bakır-kurşun-çinko, alüminyum vb. birçok sanayi kurulmuştur.

Devlet bu alanda öncülük görevini üstlenmiştir. Arkasından birçok özel sektör kuruluşu bu alanlarda dünya ile yarışacak işletmeler kurmuşlardır.

Örneğin 1960'larda Sayın Nejat ECZACIBAŞI Türkiye'deki kil yataklarının aranıp bulunması konusunda bizden yardım istedi. Ben o zaman her türlü teknolojik yardıma ve işbirliğine hazır olduğumuzu söyledim, Eczacıbaşından elemanlar geldi bizim teknoloji laboratuvarlarında araştırma çalışmalarına katıldılar, bir nevi staj yaptılar, yetiştiler. Diğer taraftan, jeolojik olarak sahalarını bizim elemanlar etüt ettiler, gelişmelerine yardımcı oldular. Neticede, Türkiye'de seramik sanayinin gelişmesinde MTA'nın büyük katkıları olmuştur.

Biz MTA olarak Türkiye'nin neresinde kil yatakları var, neresinde demir, bakır, kömür yatakları var, rezervleri nedir, bulunan bu madenler ne işe yarar, bunlardan nasıl istifade edilir, bunlara dayalı ne gibi sanayiler kurulabilir diye çalışmalar yapmasaydık, katkıda bulunmasaydık, hammadde kaynaklarının aranıp bulunmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olmasaydık, bu sanayilerin hiçbirisi gelişmezdi.

D Sayın Alpan, 20 seneye yakın MTA Genel Direktörlüğü görevinde bulundunuz. Hükümetler değişti, bakanlar değişti, müstesharlar değişti, peki bütün bunlarla nasıl mücadele ettiniz?

1960 yılında MTA'ya Genel Direktör olduğumda kendi kendime şöyle dedim: "Benim yapacağım her iş memleketimin, MTA'nın ve çalışanların lehine olacak". Bu şekilde karar verdim. Bu kararlılıkla hiçbir şeyden korkmadan ve çekinmeden çok rahat çalıştım. Gençleri çok korudum, yetişmeleri için gayret sarfettim, iş yapabilecek elemanlara yardım ettim.

İlk iş olarak, Türkiye'nin neresinde ne var? Onu bulacak, kalitesini ve teknolojisini araştırarak, ihtisaslaşmış elemanlar yetiştirmeye yöneldim. Kısa sürede bunda muvaffak oldum. İTÜ'de, ODTÜ'de, Hacettepe'de, Ege Üniversitesi'nde ve Ankara Üniversitesi'nde pek çok maden ve jeoloji mühendisleri yetişti ve bu elemanlar MTA'da çalışan yabancılara yanında, onlarla birlikte çalıştılar, Bir müddet sonra, ya-

bancılara tamamını gönderdim, onların yerini bu genç elemanlar aldı.

Daha sonra MTA'nın teknolojik yönden geliştirilmesi için çalıştım. Kısa sürede maden aramacılığından dünyada kullanılan jeolojik ve jeofizik yöntemleri MTA'da da uygulamaya başladık. Uçakla demir madeni arama projesini başlattık. Uzaktan algılama laboratuvarını kurduk, sondaj faaliyetlerini, teknoloji laboratuvarlarını geliştirdik. 1971 yılında, MTA maden aramacılığında dünyadaki teknolojiyi yakalamıştı.

1972 yılında Amerika'nın madenciliğinde söz sahibi bir yetkili İTÜ'ye gelmiş. O yetkiliyi İTÜ'nün dekanı MTA'ya getirdi. Adamla görüştük, daha sonra MTA laboratuvarlarını gezdi ve gördüğü manzara karşısında şaşırıp, "Ben böyle bir şey göreceğimi tahmin etmiyordum. Sizin, bugün dünyadaki maden arama kuruluşları arasında, teknoloji, yetişmiş eleman ve yürüttüğü projeler bakımından en ileri gitmiş kuruluşlardan hiçbir farkınız yok" dedi.

Aradan bir müddet geçti, ABD'de yaşayan Türklere bir mektup aldım. Mektubu açtım. İçinde "Science" mecmuası ön sayfasında MTA ve benim bir fotoğrafım var. Bizi ziyarete gelen o yetkili ABD'ye döndüğünde burada gördüklerini "Dünya'ya örnek bir madencilik kuruluşu" diye bizimle ilgili bir makale yazmış.

1974'te Yunanistan'la aramızda kıta sahanlığı sorunu yaşadığı yıllarda, bir gün Genel Kurmay'da bizi bir toplantıya çağırdılar, Masanın bir tarafında Genel Kurmay yetkilileri, bir tarafta TPAO, bir tarafta da biz varız. Genel Kurmay yetkilileri bir sismik gemisinin yapılmasını istiyorlardı, TPAO yetkilileri, "Biz bir sismik gemisi yapamayız" dediler. Ben, "Biz MTA olarak böyle bir gemiyi yaparız ve Ege Denizi'nin dibini sismik açıdan inceleriz" dedim. "Öyleyse tamam, siz hazırlıklara başlayın" dediler. Ben bizim jeo-fizikteki arkadaşları görevlendirdim. İstinye'de, tersanede bir çalışma grubu kurdurdum., Her hafta İstinye'ye aittim. Gemi vnnnn us-

talar, bizim teknik elemanlarla çok sıkı bir çalışma içinde, gemi yapımına başlandı. Gemiye koyacağımız sismik araştırması için, 20-30 bin ABD dolarına ihtiyaç vardı. Maliye Bakanı'na gittim, durumu anlattım, derhal parayı çıkarttılar. ABD'den aleti sipariş ettik. Bize "siz bu aleti nerede kullanacaksınız?" dediler. Biz de kara etütlerinde, petrol aramalarında kullanacağız." dedik. Tabii sismik gemisinde kullanacağımızı söylemedik. Üç arkadaşı ABD'ye gönderdim, orada hem aletin kullanılmasını, hem montajını öğrendiler ve geldiklerinde çok kısa bir sürede aleti gemiye monte edip sismik gemisini araştırmalara hazır hale getirdik. Ege'de sefere çıkarttık. O vakit ABD'den ve NATO'dan yetkililer geldiler. "Bu gemi ile Ege'de sadece geziyorsunuz değil mi?" diye sordular. Ben de, "siz öyle sanın" dedim, "gelin helikoptere binelim sizi gemiye çıkarayım, geminin nasıl sismik etütleri yaptığını sizlere göstereyim" dedim. Adamlar şaşırıldılar tabii.

Arkasından Genel Kurmayda bir toplantı daha oldu. Bu sefer MTA Sismik Gemisi'nin tespit ettiği anomalilerde deniz sondajı" yapacak bir sondaj gemisi lazım oldu. Norveç'ten kiralınması gündeme geldi. Ama Yunanistan'ın muhalefeti üzerine Norveç'liler gemiyi kiralamaktan vazgeçtiler. Ben, böyle bir gemiyi MTA olarak bizim yapabileceğimizi söyledim. Bizim sondaj şubesindeki elemanları görevlendirdim. Sayın Alattin HAMAMCIOĞLU ve arkadaşları denizde petrol sondajı yapan firmalarla irtibata geçti. Her türlü literatür bilgisi toplandı. Yine, istinye'deki ustalara gittim. "Bize denizde sondaj yapabilecek bir gemi yapabilir misiniz?" dedim. "Eğer sizin arkadaşlarınız bize yardım ederlerse, Sismik Gemisi'ni yaptığımız gibi canla başla en kısa zamanda yaparız," dediler. Ama daha sonra Yunanistan'la Türkiye arasındaki gelişmeler durulunca sondaj gemisi projesi de durduruldu. Değişen bakanlara, hükümetlere gelince, size bir anımı anlatayım. Hükümet değişikliklerinin birisinde, Sayın Ratet SEZGİN bakan oldu. Arkasından bütün genel müdürleri topladı ve masanın başında bize, "Benim prensiplerim vardır ben ne dersem

o olacak" dedi. Bütün genel müdürler "peki efendim, tamam efendim" dediler. Ben bunun üzerine söz aldım. "Kusura bakmayın ben birşey söyleyeceğim" dedim. "Bana ne var?" dedi. Ben memleketimin ve kuruluşumun lehine olan şeyleri yaparım, eğer bize uygun düşmez ve zararlı olursa onları yapamam dedim. Onun için ben şimdi size herşeyi yapacağım diye söz veremem dedim.

Bunun üzerine Sayın Rafet Sezgin bana dik dik baktı. Diğer genel müdürler, tamam Sadrettin Bey artık gitti dediler. Ama tam tersi oldu. Diğer genel müdürler görevden alındılar, ben görevimde kaldım.

Rafet SEZGİN Bey, "Sadrettin Bey aksi adam ama samimi olarak, dürüstçe düşündüğünü söyleme cesaretini gösterdi, Ben bu adama güvenirim. Memlekete böyle yöneticiler lazım" demiş.

a Sayın Alpan, MTA'da bölge teşkilatlarını niçin kurdunuz?

O zamanlar bütün ekonomik faaliyetler İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerde gerçekleşiyordu. Diğer şehirlerde sanayi faaliyetleri yok denecek kadar azdı. O bölgelerin zenginleri de kaynaklarını büyük şehirlere aktarıyorlardı, iş umuduyla büyük şehirlere göç eden insanların sayısı günden güne artıyordu. İşte böyle bir ortamda ben şöyle düşündüm: "Acaba biz MTA olarak bu bölgelerde yeni sanayilerin kurulmasına ön ayak olabilir miyiz?" Bölgenin ekonomik gelişimine katkı koyabilecek uzmanların, o bölgedeki illerin valileri, belediye başkanları, kaymakamıyla iştişarelerde bulunarak, o bölgede bulunan doğal kaynaklara dayalı ne gibi sanayilerin kurulabileceği ve nasıl kurulacağı konusunda rehberlik yapabileceklerini düşündüm.

Amacım sadece sondaj, harita, jeoloji yapan ve bunların raporlarını yazan eleman yetiştirmek değil, aynı zamanda bölgenin ekonomik yönden gelişmesine katkı koyabilecek, o bölgenin gelişmesi için bulunan madenlerin, bölgenin gelişmesine nasıl yardımcı olabilir, o madene

dayalı hangi sanayiler kurulabilir, diye kafa yoracak, bunun için fizibilitesini yapabilecek ekonomik düşünebilen uzmanların yetiştirmesini istiyordum.

Kısacası işsizliği gidermek, büyük kentlere göçü önlemek için bölgelerin sanayileşmesinin gelişimine yardımcı olacağını düşünerek bölgeleri kurdum.

O Ama daha sonraki gelişmeler bölgeleri siyasiler için birer istihdam kapısı haline getirdi.

Evet, sonuç sizin söylediğiniz gibi oldu. Ama MTA gibi bir kurumda genel müdür olmanın sorumluluğu burada yatıyor. Benim zamanımda da birçok bakan, milletvekili telefon açıp çeşitli taleplerde bulunurlardı. Ama ben hiçbir zaman dışarıdan birisinin şunu alın, şunu yapın, şunu şuraya getirin gibi taleplerine olumlu bir cevap vermedim. Bakanlardan, milletvekillerinden, siyasi parti yöneticilerinden hiçbirisinin talebini kabul etmedim. Nitekim benim MTA'dan ayrılışım da bu yüzden olmuştur. O zamanın Enerji Bakanı olan Sayın Deniz BAYKAL ben bir görev nedeniyle yurtdışında iken MTA'ya 250 kişi alınmasını istemiş. Benim muavin arkadaşlarım da 250 kişiyi işe almak istemişler. Ben yurtdışından döndüm ve "Bu eleman alımı işi nereden çıktı" dedim. "Efendim bakanlıktan yazı geldi, MTA'ya 250 kişi alınması talimatı geldi" dediler. Ben, "Bugüne kadar böyle bir uygulama yaptığımızı gördünüz mü?" dedim. "Hayır görmedik" dediler. O zaman, "Biz bu talebi kabul edemeyiz." dedim. "Eğer bizim kendi bünyemizden bir ihtiyaç dolayısıyla bir talep hasıl olursa tamam, ama dışarıdan gelen bu tür taleplere biz müsbet bakamayız." 250 kişiyi almadım. Bunun üzerine araya birçok bakan ve milletvekilleri girdi. "Efendim siz çok seviliyorsunuz ne olur bu 250 kişiyi alın" dediler. Ben, "Hayır" "bu 250 kişiyi alırsam, arkasından 500 kişi daha gelir" dedim. "Ben Genel Direktörlükten giderim, ama bu siyasi talebi yerine getirmem. Beni bu görevden alırsınız, yerime getireceğiniz kişiyle istediğiniz kadar eleman alırsınız" dedim.

Nitekim benim ayrılmamdan birkaç gün sonra bir gecede 1700

kişiyi almışlar, tabii ondan sonra MTA'nın hali malum. Bu uygulama hemen bölgelere de yansıdı ve sizin söylediğiniz gibi oralar birer istihdam kapısı haline getirildi. MTA 1978 tarihinden itibaren politik olarak yönetilmeye başlandı.

• Sayın Alpan, MTA'dan ayrıldıktan sonra Birleşmiş Milletlerde ne gibi görevlerde bulundunuz? Sahnırım madencilikten kopmadınız.

1978 yılında MTA Genel Direktörlüğünden ayrıldıktan sonra Birleşmiş Milletler'de Doğal Kaynaklar Enerji ve Mineral Araştırma Bölümü'nde danışman olarak çalışmaya başladım. Emekli oluncaya kadar yaklaşık 15 sene BM'de çalıştım. Bu süre içerisinde dünyada gitmediğim ülke, gezmediğim maden kalmadı.

MTA'dan ayrılıp BM'e gidince G.Kore beni davet etti. G.Kore'nin Madencilik Bakanı benden ricada bulundu. "Efendim bize yardım eder misiniz? Biz madencilikimizi geliştirmek istiyoruz" dedi. Benim için bir aylık çok sıkı bir program hazırlamışlar. Bir ay içerisinde bütün madenlerini dolaştık, Her gittiğim yerde bana çeşitli sualler sordular, Kimi madende jeolojik kimi madende teknolojik problemlerle karşılaştım. Onlara bu problemlerin çözümü için düşüncelerimi aktardım. Gezi bitiminde bana "G.Kore'de sanayileşmeyi nasıl sağlayabiliriz?" diye sordular. Ben de, "sanayileşmek için önce ağır sanayinizi kurup, geliştirmeniz lazım" dedim. "Eğer doğal kaynaklarınızı bilmez ve bulduğunuz madenlerin neye yarayacağını, bunlara dayalı ne gibi fabrikalar kurulabileceğini araştırıp, geliştiremezseniz madencilikiniz gelişemez" dedim.

1980 yılında G.Kore'nin durumu çok kötüydü, Doğru dürüst yol yok, otel yok, lokanta yok, mağazalar bomboş, işsizlik büyük boyutlara ulaşmış ve dünyaya açılmamış bir ekonomi, yabancı sermayenin olmadığı bir ülke idi. Kaldığım otelde karyola yoktu. Yere şilte seriyorlardı. Doğru dürüst yemek yenecek lokantaları yoktu.

Bu durum karşısında üzüyorlar, kusura bakmayın, iyi şeyler sunamıyoruz diye büyük bir mahcubiyet içerisindeydiler. Ama çok disiplinli ve çalışkan insanlardı. Aradan 10 sene geçti. On sene sonra Seul Olimpiyatlarının bitiminde ben yine G.Kore'ye gittim. Baktım 10 sene içinde muazzam bir değişiklik olmuş. Yepyeni oteller yapılmış, lokantalar gayet güzel, caddeler geniş, mağazalar pırl pırl ve içleri mallarla dolmuş, insanların kıyafetleri düzelmiş, yabancı şirketlerin reklam panoları, bisikletlerin yerini son model otomobiller almış. Kısacası 10 senede G.Kore'de müthiş bir gelişme olmuştu. Yabancı sermaye yatırımları çoğalmış, yabancılar bir taraftan, G.Koreliler bir taraftan harıl harıl çalışıyorlardı.

Bir başka ilginç gelişmeyi de Çin'de yaşadım. Çin'e davet edildim. Çin'e gittiğimde, 1980 başlarındaki G.Kore'deki benzer görüntülerle karşılaştım. Doğru dürüst lokanta yok, otel yok, mağazalar bomboş, yollarda bisikletten geçilmiyor. Birleşmiş Milletleri temsilen gelmeme rağmen, otelden dışarı çıktığımda yetkililere haber vermek gerekiyordu.

Çin'ii yetkililer bana yabancı sermayenin faydaları, zararları nelerdir diye sordular. Çin'de yabancı sermayeye mücadele ederlerse ne gibi gelişmeler olabileceğini merak ediyorlardı, Ben Birleşmiş Milletlere dönünce Çin'ii yetkililerin bu düşüncelerini aktardığımda herkes, çok ilginç Çin'den ilk defa böyle bir mesaj geliyor denildi. Demek ki Çin yabancı sermayeye açılmayı düşünüyor, bunun üzerinde önemle durulması gerekir diye yorumlandı, Nitekim aradan 3-4 sene geçince Çin'e yeniden gittiğimde orada da G.Kore' dekine benzer şekilde yeni otellerin, lokantaların yapılmaya başlandığını, yabancı sermaye reklamlarının sokaklarda boy göstermeye başladığını gördüm. Daha sonra yabancı sermayenin Çin'e öyle bir akını oldu ki, Çin çok kısa bir sürede bambaşka bir toplum haline geldi. Sokaklar en son model otomobillerle dolmuştu. Sokakta bisikletlerin yerini otomobiller almaya başlamış.

Tabii yabancı sermaye için Çin müthiş bir pazar. Onun için Çin bir den bire canlanıverdi. Bugün Çin'e gidenler eski Çin'den hiç eser kalmamış, artık sokaklarda bisiklet görülüyor, her yer otomobil dolu diyorlar. Çin'in kapısını yabancı sermayeye açmasıyla büyük bir değişim kendiliğinden başlamıştı.

Ben Türkiye'de bazı kesimlerin yabancı sermaye düşmanlığı yapmasını bir türlü anlayamıyorum. Çin bile kapısını yabancı sermayeye açmış. Eskiden sefaleti yaşarken bugün Çin de muazzam bir gelişme yakalanmış. Yabancı sermaye o ülkeye girmiş, para getirmiş, yatırım yapmış, istihdam yaratmış, üretim yapıyor, elini taşın altına koymuş onu kontrol etmek, onu denetlemek ve böylece ondan faydalanmak varken, ne diye karşı çıkıyoruz ki?

Eğer Çin kanunlarında değişiklik yapıp, yabancı sermayeye kapısını açmasaydı, bugün sefalet devam ederdi.

Size bir güzel anımı daha anlatmak istiyorum. BM de çalışırken bir gün Uganda'ya gittim. Uganda'nın Maden Bakanı ve yetkilileriyle bir gün dağın başındaki bir otelde yemek yerken, birileri geldi efendim burada bir heyet var, sizinle görüşmek istiyorlar dedi. Ben merak ettim. Uganda'da dağın başında benimle görüşmek isteyen kim olabilir diye! Baktım bir grup Türk. Grubun başında tanıdığım bir jeolog arkadaş Sız ne yapıyorsunuz burada dedim. "Efendim biz burada bir iş aldık. Burada bir çimento fabrikası kurulacakmış ihale için geldik" dediler. İşte müteşebbis bir Türk'ün, kapısını yabancı sermayeye açmış Uganda' da ekmek kazanma mücadelesini görünce ben çok duygulandım. Onları kutladım. Bizim sadece Türkiye sınırları içinde yatırım yapan değil, aynı zamanda dünyanın her yerinde üretim yapabilen, ticaret yapabilen fabrika kurabilen, kurumsallaşmış firmalarımıza şirketlerimize, müteşebbislerimize ihtiyacımız var.